



**Hanzehogeschool  
Groningen**  
University of Applied Sciences

# **Samen voor veilig opgroeien**

## **De koers van het lectoraat Integrale Aanpak Kindermishandeling**

**Lectorale rede dr. S.L. Ketner**  
**Lector Integrale Aanpak Kindermishandeling**



**share your talent. move the world.**



# **Samen voor veilig opgroeien**

## **De koers van het lectoraat Integrale Aanpak Kindermishandeling**

**Dr. S.L. Ketner**

Rede in verkorte vorm uitgesproken door Susan Ketner bij de aanvaarding van het ambt van lector Integrale Aanpak Kindermishandeling van de Academie voor Sociale Studies aan de Hanzehogeschool Groningen.

November 2019



# Inhoud

**Inleiding 5**

**De basis versterken 8**

**Ouders onder druk ondersteunen 13**

**In gesprek gaan 17**

**Integraal werken 20**

**Samen voor veilig opgroeien 23**

**Bijlage: Overzicht projecten en projectideeën 26**

**Bronnen 28**



## Inleiding

*Mijn hele jeugd fantaseerde ik dat iemand me zou bevrijden uit mijn situatie.*

*Angela, werd als kind mishandeld door haar moeder.*

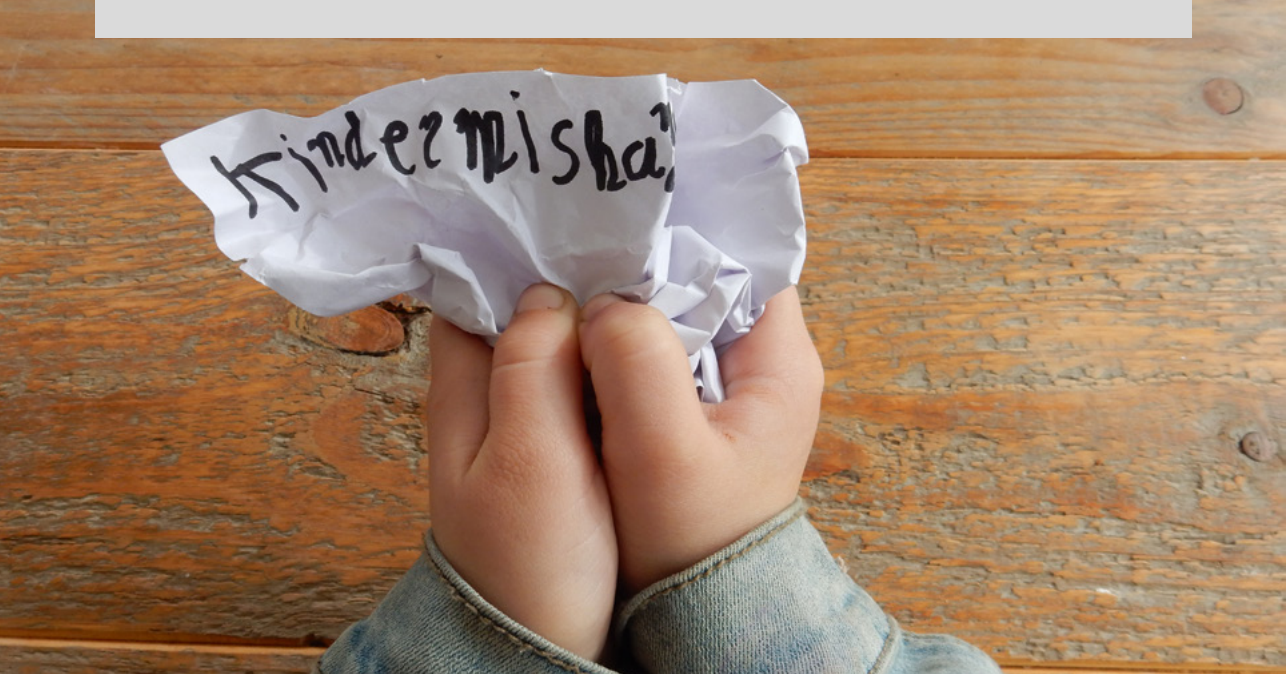
---

Aanpakken. Te lijf gaan. De strijd aangaan. Ingrijpen. De kop indrukken. Een vuist maken tegen. Uitroeien. De handen ineen slaan tegen. Verslaan. Een lans breken voor. Bestrijden. We willen zo graag dat geweld in gezinnen stopt, dat we ons nauwelijks realiseren dat we dit soort oorlogstermen dikwijls gebruiken wanneer we schrijven of spreken over het stoppen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Voor professionals wordt in gesprek gaan met ouders over zorgen in een gezin daardoor een hele opgave, en melden voelt al snel als klikken. Ook zijn ouders die het om één of andere reden niet goed lukt om te zorgen voor veiligheid binnen het gezin, door deze toon in feite extra kwetsbaar: zorg of bemoeienis voelt als een persoonlijke aanval. Zij voelen zich genoodzaakt zich te verdedigen en staan vanwege schuldgevoel of schaamte niet of niet tijdig open voor advies of hulp. Zonder geweld in gezinnen te bagatelliseren, wil ik met deze rede een andere koers inslaan.

*Kindermishandeling moet stoppen*

In de Jeugdwet (artikel 1.1.) wordt kindermishandeling omschreven als “elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel.” De Jeugdwet schrijft gemeenten voor te voorzien in maatregelen om kindermishandeling te bestrijden. Ook verder biedt het wettelijk kader geen twijfel over de onrechtmatigheid van kindermishandeling. Zowel in het Burgerlijk Wetboek als in het Wetboek van Strafrecht komt naar voren dat geen enkel geweld naar kinderen geoorloofd is en het door Nederland geratificeerde VN-Verdrag inzake de Rechten van het Kind schetst basisvoorwaarden voor ouders over basiszorg, opvoeding en ouderlijk gezag (Bonnet, 2019).

Bij kindermishandeling gaat het om praktijken die op korte of langere termijn erg schadelijk zijn voor een kind, zoals lichamelijke mishandeling, lichamelijke verwaarlozing, psychische mishandeling, psychische verwaarlozing en seksueel misbruik. Er is steeds meer bekend over de gevolgen van mishandeling,



verwaarlozing en misbruik. Kinderen die opgroeien in gezinnen waar sprake is van geweld, ontwikkelen fysieke en psychische problemen, zowel op korte als op langere termijn en zij hebben een grote kans op een verstoorde ontwikkeling (o.a. Bonnet, 2019; van Gemert, 2019; Janssen, Wentzel & Schakenraad, 2019). Ook bij zeer jonge kinderen laat kindermishandeling sporen na op korte en langere termijn (Meijer, 2018).

Directe gevolgen zijn bijvoorbeeld verwondingen, letsel, stress en trauma; en ook allerlei gedragsproblemen kunnen bij kinderen een uiting zijn van onderliggende problemen als gevolg van mishandeling. Op langere termijn kunnen als gevolg van mishandeling onder andere een problematische gehechtheid, posttraumatische stress en een verstoorde emotieregulatie optreden. Dit kan doorwerken tot in de volwassenheid. Ouders die zelf als kind te maken hebben gehad met geweld, hebben een verhoogd risico om zelf geweld te gaan gebruiken in het gezin (intergenerationele overdracht) en ook hebben zij als volwassene vaker te maken met onder andere psychische problemen, criminaliteit en gedragsproblemen. Geweld is dus schadelijk op individueel niveau, en levert daardoor ook maatschappelijke kosten op, door onder andere zorggebruik en ziekteverzuim (Speetjens, Thielen, ten Have, de Graaf & Smit, 2016).

We hebben dus zowel juridisch (het is verboden), als rationeel (vergaande gevolgen), als economisch (het kost de maatschappij veel geld), voldoende argumenten om kindermishandeling te willen stoppen en te willen voorkomen. Maar in feite is deze onderbouwing niet eens nodig. Het mishandelen van kinderen is sowieso niet wenselijk. Het is verkeerd om kinderen pijn te doen en te beschadigen, daar zijn we het allemaal in principe over eens. De morele imperatief 'kindermishandeling is fout en moet gestopt worden' is overduidelijk



(van den Hoven, 2017). We vinden vanuit compassie en medemenselijkheid dat we ons moeten inzetten voor een veilige omgeving waarin kinderen zich kunnen ontwikkelen. We moeten er zijn voor kinderen zoals Angela.

#### *Ambitie en speerpunten lectoraat*

Maar kindermishandeling komt nog altijd voor. Hoewel er geen sprake is van eenduidige registratie, niet alle vermoedens worden gemeld en een deel van gezinslevens zich buiten ons blikveld afspeelt, kunnen op basis van onder andere registraties van meldingen bij politie en/of Veilig Thuis schattingen gedaan worden van het aantal kinderen dat te maken krijgt met geweld of verwaarlozing (Bonnet, 2019). In het meest recente prevalentie onderzoek (Alink, Prevo, van Berkel, Linting, Klein Velderman & Pannenbakker, 2019) wordt geschat dat rond de 3% van de nul- tot achttienjarigen te maken heeft met enige vorm van kindermishandeling, in de meeste gevallen binnen het eigen gezin. Dit percentage is ongeveer gelijk als de schattingen van 2005 en 2010.

Ondanks dat het tegengaan en beëindigen van kindermishandeling in Nederland vanaf de jaren zestig van de vorige eeuw aandacht krijgt in aanpakken, agenda's en Actieprogramma's (Bonnet, 2019), hebben we het dus nog niet weten te stoppen. De cijfers dalen niet (van Beek, Steketee, van Doorn & Ham, 2017). Kindermishandeling wordt dan ook niet voor niets omschreven als een wicked problem, een taai en complex maatschappelijk vraagstuk waarvoor geen gemakkelijke oplossing bestaat (idem). Maar dit neemt niet weg dat we in gezamenlijkheid de uitdaging kunnen aangaan dat alle kinderen in veiligheid kunnen opgroeien, ieder vanuit eigen expertise maar met een breed gedragen opdracht.

Het lectoraat **Integrale Aanpak Kindermishandeling** wil een bijdrage leveren aan een geweldloze opvoeding van kinderen en aan het *vaker tegengaan, eerder en beter bespreekbaar maken en sneller stoppen* van kindermishandeling. Binnen het brede thema 'integrale aanpak kindermishandeling' focust het lectoraat op twee inhoudelijke speerpunten: **de basis versterken** (empowerment van de gemeenschap) en **ouders onder druk ondersteunen** (empowerment van het individu). Naast deze twee inhoudelijke speerpunten, richt het lectoraat zich op twee speerpunten die betrekking hebben op professionele vaardigheden: **in gesprek gaan over (vermoedens van) kindermishandeling en integraal werken**.

Het lectoraat voert praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek uit dat bijdraagt aan een effectieve, bruikbare en innovatieve integrale aanpak van kindermishandeling. Het lectoraat wil hiermee een sterke regionale kennispartner worden op het gebied van integrale aanpak en preventie van kindermishandeling.

## De basis versterken

Ik heb het moeilijk met mijn oudste zoon, hij is 12 en hij luistert niet. Ik probeer geduldig te zijn. Mijn man vindt het niet goed als ik de kinderen sla, maar ik zou niet weten wat ik moet doen als praten niet helpt. Mijn jongste zoon is bijna 5 en hem sla ik ook, omdat praten niet helpt. Hij is dwars en agressief. Ik heb mijn man gezegd dat hij onze jongste te veel verwent en dat hij zich erbuiten moet houden als ik het kind sla. Na een pak slaag gaat het weer een dag of twee goed. Toch voel ik me een miserabele moeder. Mijn kinderen groeien op met geweld en ik voel me erg schuldig. Heeft u tips om dit op te lossen?

Anonieme moeder op vraagbaken forum van Ouders Online (ingekort)

---

Moeder in bovenstaand citaat voelt zich miserabel – ze slaat haar kinderen – maar is dapper genoeg om dit te verwoorden, te delen en op zoek te gaan naar een oplossing. Dit is waar het bij het versterken van de basis (preventie), het eerste speerpunt van het lectoraat, mede omgaat: openheid over problemen en risico's; laagdrempelige hulp bij vragen en problemen; en het vroegtijdig inventariseren van signalen.

### Openheid

Bij algemene preventie van kindermishandeling gaat het om activiteiten voor een brede doelgroep, namelijk iedereen die met kinderen te maken zou kunnen krijgen (Janssen, Wentzel & Schakenraad, 2019). Bij preventie hoort ook het vroegtijdig ontdekken van situaties waarin kinderen risicolopen om (op termijn) slachtoffer te worden van de omstandigheden. Dit is een taak voor ouders zelf, familieleden, vrienden, burens, kennissen, huisartsen, leerkrachten, jeugdverpleegkundigen, psychiaters, buurtwerkers: voor u en mij. Wij zijn allemaal eigenaar van dit probleem en daarmee allemaal deelgenoot aan de oplossing. Maar de werkelijkheid is weerbarstig; we schamen ons, we missen signalen, we durven niet, we weten niet, we zijn handelingsverlegen.

Daarom is het belangrijk om te investeren in *awareness*, bekendheid met en openheid over de problemen die ten grondslag kunnen liggen aan kindermishandeling. Geweld in gezinnen is nu, zoals onze studenten kunnen lezen in een basisboek over huiselijk geweld, nog teveel een *inconvenient truth*. We weten dat er geweld is binnen gezinnen, maar we kijken weg en hebben het er liever niet over (Janssen, Wentzel & Schakenraad, 2019). Het is hierin belangrijk om uit te gaan van de goede intenties van ouders en te erkennen dat ouderschap



lastig kan zijn. Ondersteuning vanuit een ‘solidaire gemeenschap’ is namelijk een belangrijke buffer voor kwetsbare ouders (van der Pas, 2013).

### **Laagdrempelige ondersteuning voor (aanstaande) ouders**

Behalve bewustwording draait het bij preventie ook om de bereidheid om elkaar in een vroeg stadium bij te staan, ook wanneer er (nog) geen zorgen zijn om de veiligheid in een gezin. Om kinderen gezond, veilig en kansrijk te laten opgroeien, hebben ouders competenties (kennis, attitude, vaardigheden) nodig. Uitgaand van beschermende factoren van kindermishandeling, gaat het hierbij bijvoorbeeld om opvoedvaardigheden, pedagogische besef en plezier en voldoening halen uit het ouderschap (Bonnet, 2019; van Gameren, 2019).

Niet elke ouder ontwikkelt deze beschermende factoren op eigen kracht. Een groot deel van de ouders die hun kind mishandelen, hebben “de know-how van het ouderschap nog niet geleerd”, aldus een kinderarts in de jaren ‘70 (Pieterse, 1976). Het is belangrijk dat ouders tijdig en laagdrempelig met hun vragen over opvoeding en ouderschap bij iemand terecht kunnen, namelijk “voordat een normale opvoedingsituatie met zijn bijbehorende onzekerheden uitmondt in een problematische opvoedsituatie met een onveilige situatie voor kinderen” (van Gameren, 2019, p. 66, eigen arcering). Door opvoedproblemen lichter te maken, nemen we ze serieuzer (Van Beek, Steketee, Van Doorn & Ham, 2017).

Niet alleen professionals hebben een rol in het ondersteunen en versterken van ouders. Een ondersteunend, positief sociaal netwerk werkt als een beschermende factor, waardoor de negatieve werking van risicofactoren voor kindermishandeling worden beperkt (Bonnet, 2019; van Gameren, 2019). Wanneer een gezin zelf onvoldoende steun uit het eigen netwerk heeft, of dit niet goed durft te vragen, kunnen professionals hierin een faciliterende rol spelen. Onderzoek van het lectoraat Jeugd, Educatie en Samenleving van de Hanzehogeschool laat zien dat het op een laagdrempelige manier versterken van het netwerk van 'kwetsbare' moeders een goede manier is om positieve opvoedcondities te creëren (Spruijt, Kassenberg, Petri, Tuinstra & Doornenbal, 2019).

Elke fase van het ouderschap kent nieuwe uitdagingen, preventie zou bij voorkeur levensloopbestendig moeten zijn. Maar de eerste duizend dagen (van conceptie tot de leeftijd van twee jaar) verdienen extra aandacht. Door de geboorte van een kind verandert er veel en ouders zijn bij de start van hun ouderschap dikwijls onzeker en onvoldoende voorbereid (Hogeschool Leiden, 2019). Daarbij zijn kinderen in de eerste jaren het meest afhankelijk van hun ouders en heeft onveiligheid in deze fase grote impact op de verdere ontwikkeling van kinderen (Meijer, 2018). Het risico op kindermishandeling is voor kinderen van nul tot drie jaar bovendien 1.8 keer groter dan voor oudere kinderen (Alink et al., 2018).

### **Inventariseren van signalen**

Er zijn verschillende risicofactoren voor kindermishandeling. Zowel problemen in de persoonlijke sfeer van de ouder als omgevingsfactoren spelen een rol, en ook zijn er kenmerken die een kind extra kwetsbaar maken (Van Rooijen, Bartelink & Berg, 2013; Vink, de Wolff, Broerse & Kamphuis, 2016). Op het niveau van het individu bekeken, leidt niet elke risicofactor per se tot kindermishandeling, maar bij een samenloop van deze omstandigheden neemt de kans op kindermishandeling wel toe (Bonnet, 2019; Vink et al., 2016). Echter, zoals Sandra van Gameren in haar boek (2019) over preventie terecht opmerkt, deze factoren vormen geen betrouwbaar afvinklijstje. Lang niet in alle gezinnen met (een cumulatie van) risicofactoren is daadwerkelijk sprake van kindermishandeling. En andersom geldt het ook: niet in alle gezinnen waar sprake is van kindermishandeling, zijn de risicofactoren aanwezig (van Gameren, 2019; van Montfoort, 2019; Vink et al., 2016). Bovendien: "Het in kaart brengen van risicofactoren geeft geen antwoord op de vraag waarom kindermishandeling plaatsvindt" (Alink et al., 2018, p. 10).

Risicofactoren geven dus wel een indicatie over de kans op geweld in een gezin, maar geven geen uitsluitel in een individuele casus. Waar kun je als professional dan (nog meer) opletten wanneer je alert wil zijn op kindermishandeling? Kennis van (mogelijke) signalen van geweld helpt professionals om dit

geweld te herkennen (Janssen, Wentzel & Schakenraad, 2019). De Richtlijn Kindermishandeling voor jeugdhulp en jeugdbescherming laat zien dat er wetenschappelijk bewijs of expertconsensus is over verschillende signalen die een teken kunnen zijn van kindermishandeling (Vink et al., 2016). Het gaat hierbij zowel om gedragsignalen en signalen over de psychische gesteldheid van een kind (bijv. gedragsproblemen, emotieregulatieproblemen, angsten) als over lichamelijke signalen (bijv. blauwe plekken, brandwonden, fracturen). Daarnaast kunnen ook signalen uit de omgeving duiden op kindermishandeling (bijv. onvoldoende lichamelijke verzorging, onvoldoende toezicht en agressieve bejegening van het kind door de ouder). De meeste van de opgesomde signalen zijn echter specifiek: ze kunnen ook duiden op iets anders dan kindermishandeling.

Daarbij, één signaal biedt meestal onvoldoende houvast om conclusies aan te verbinden (Bonnet, 2019; Janssen, Wentzel & Schakenraad, 2019). Een veel sterker signaal is het wanneer er in de omgeving van de jeugdige meerdere mensen zijn die zich zorgen maken, bijvoorbeeld naar aanleiding van de Kindcheck of via meldingen bij Veilig Thuis of de politie. Wanneer meerdere mensen zich zorgen maken, is de kans groot dat er daadwerkelijk wat aan de hand is (Vink et al., 2016). Hierbij is het heel belangrijk om goed in beeld te hebben, hoe ‘verschillende stukjes van de puzzel’ het verhaal aanvullen (nieuwe stukjes van de puzzel) of versterken (hetzelfde stukje, maar uit een andere bron). De puzzel wordt completer wanneer vanuit meerdere onafhankelijk bronnen verschillende signalen samenkomen en er een meer eenduidig beeld naar voren komt. Samenwerken en informatie uitwisselen is dus nodig (van Montfoort, 2019).

In de jeugdzorg en -hulp wordt steeds meer gebruik gemaakt van digitale tools voor data-uitwisseling en screening, bijvoorbeeld voor het koppelen van dossiers, het in kaart brengen van risicofactoren en het samenbrengen van signalen. Algoritmes lezen data, systemen zetten vinkjes, dossiers worden digitaal gescreend. Tegen dit soort digitale middelen en het gebruik van big data is weerstand, zowel bij ouders als bij professionals. Aan de ene kant is dit begrijpelijk: een professional wil niet het gevoel hebben op de vingers gekeken te worden; privacy is voor alle betrokkenen een groot goed en door overactieve of falende software onterecht gekenmerkt worden als kindermishandelaar wil geen enkele ouder. Daarbij, na de decentralisatie zou de schaalgrootte zo moeten zijn dat met een stofkam door big data gaan in principe geen grote aanvullende inzichten meer zou moeten opleveren: problemen in gezinnen in wijken of straten zouden al goed in beeld moeten zijn. Maar aan de andere kant is de weerstand misschien onterecht, omdat digitale tools een waardevolle aanvulling kunnen zijn op menselijk handelen. Het kan een gemiste kans zijn om technologische hulpmiddelen niet in te zetten. Kortom, over het nut, de noodzaak, de mogelijkheden en de grenzen van het gebruik van digitale tools in de aanpak van kindermishandeling is het laatste woord nog niet gezegd.



### ***Wat willen we nog weten, wat staat ons nog te doen?***

De brede hoofdvraag binnen het speerpunt 'de basis versterken' is:

*Op welke manier kunnen gezinnen ondersteund worden om een gezond, veilig en kansrijk opvoedklimaat te creëren?*

Deelvragen die binnen het speerpunt 'de basis versterken' gesteld kunnen worden zijn onder andere: Hoe komt er in de Noordelijke regio meer bekendheid met en openheid over factoren die ten grondslag liggen aan kindermishandeling? Wat hebben vaders en moeders nodig om hun kinderen veilig, gezond en kansrijk te laten opgroeien? Hoe kunnen de opbrengsten/effecten van preventie inzichtelijk gemaakt worden? Hoe kunnen risicofactoren zodanig inzichtelijk gemaakt worden dat duidelijker is welke kinderen het meest kwetsbaar zijn voor onveiligheid, zonder dat er sprake is van stigmatisering? Wat zijn de mogelijkheden en grenzen van technologische tools in de aanpak van kindermishandeling?

## Ouders onder druk ondersteunen

Kan men de ouders die hun kinderen mishandelen rubriceren en daardoor misschien herkennen? Zijn het misdadigers die gevangenisstraf verdienen? Zijn het agressieve psychopaten, sadisten, psychisch gestoorden? Zijn het de vaders of juist de moeders? Uit wat voor milieu komen ze? Is er werkelijk een op de voorgrond tredend milieu? Helaas, een eensluidend antwoord is niet te geven. Het enige wat ouders en kinderen gemeen hebben is dat ze in nood verkeren. Gezinnen in nood, bestaande uit ouders en kinderen die samen een relatie hebben.

Dr. J.J. Pieterse (kinderarts), in *Medisch Contact*, 1976

---

Het ondersteunen van ouders van wie het ouderschap onder druk staat, is het tweede speerpunt van het lectoraat. Vergeleken met andere regio's kent de Noordelijke regio relatief veel gezinnen waarvan de sociaaleconomische situatie ongunstig is; ook is er sprake van een relatief hoog zorggebruik (van Eijk, Verhage, Noordik, Reijneveld & Knorth, 2013). Bij dit soort problemen is er bovendien vaak sprake van intergenerationele overdracht: het is voor kinderen lastig om de negatieve spiraal op eigen kracht te doorbreken. Tijdig hulpverlening en/of bescherming bieden aan 'gezinnen in nood' is dan ook een belangrijk aandachtspunt.

### Ouderschap is geen PlayStation

Het gros van de ouders mishandelt hun kind niet. De meeste ouders die hun kind wel mishandelen, doen dat ongewild, onbedoeld, onmachtig en mogelijk onbewust (van Beek, Steketee, van Doorn & Ham; 2017). Ongewild, omdat je ervanuit kan gaan dat alle ouders handelen vanuit de beste intenties. Onbedoeld of onbewust, omdat zij de gevolgen van hun handelen misschien niet overzien. Onmachtig, omdat zij geen andere alternatieven kennen of beschikbaar hebben wanneer zij handelen. Daarbij kunnen ook omstandigheden een rol spelen, die stressvol zijn of waardoor er geen andere keuzes (lijken te) zijn. Het gaat in elk geval om ouders bij wie om wat voor reden dan ook het ouderschap onder druk staat.

Ouderschap brengt verantwoordelijkheid met zich mee. Of, zoals een vader in een interview terecht zei: 'Vaderschap is geen PlayStation' (Distelbrink & Ketner, 2011). Hij bedoelde dat je er niet van kan weglopen, bijvoorbeeld als je geen zin meer hebt of het even niet lukt. Verantwoord zijn en verantwoordelijk voelen is de kern van het ouder-zijn in de ouderschapstheorie van ouderschapsdeskundige Alice van der Pas (o.a. van der Pas, 2013).

Ouderschap maakt daarmee ook kwetsbaar, omdat ouders de lat voor zichzelf als ouder/opvoeder vaak onrealistisch hoog leggen: het is niet haalbaar om altijd alles goed te doen.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat ouderschap stress met zich mee brengt. De ‘demands of parenthood’ kunnen stressvol zijn voor ouders, ongeacht hun achtergrond of afkomst (Deater-Deckard, 2004). Stress kan zowel ontstaan door spanningen in de (opvoed)relatie tussen ouder en kind als door de dagelijkse beslommeringen die ouderschap met zich meebrengt, zoals de afstemming van werk en gezinsleven. De meeste ouders zijn goed in staat om te gaan met de kleinere en grotere stressfactoren van het ouderschap, voor sommigen is dit lastiger. Hoe stressvol ouders het ouderschap uiteindelijk ervaren, hangt af van een ingewikkeld samenspel tussen onder andere het aantal stressoren, *appraisal* (hoe schat de ouder de situatie in), en *coping* (welke strategieën heeft de ouder beschikbaar om ermee om te gaan).

### **Verzwarende omstandigheden**

Ouderschap op zich kan stress opleveren, zo zagen we, en ouderschap kan ook onderdruk staan doordat de omstandigheden van de ouder stressvol zijn. Wanneer het specifiek gaat om kindermishandeling, zijn er in de leefomgeving een aantal risicofactoren te onderscheiden, en ook bepaalde kenmerken van het gezin verhogen de kans op kindermishandeling (Alink et al., 2018; Bonnet, 2019; van Gamert, 2019). In de omgeving gaat het hierbij om stressoren als armoede, sociaal isolement en een problematische woonomgeving. In gezinnen waar sprake is van relatieproblemen en werkloosheid, evenals in éénoudergezinnen, stiefgezinnen en gezinnen met vier of meer kinderen, is de kans op kindermishandeling groter. Het is goed denkbaar dat in dit soort gezinnen het ouderschap meer onder druk staat dan in andere gezinnen. Ook in gezinnen met een niet-Nederlandse afkomst is de kans op kindermishandeling groter dan in andere gezinnen (Alink et al., 2018). Dit heeft waarschijnlijk zowel te maken met sociaaleconomische factoren (bijv. armoede, sociaal isolement), als met een andere kijk op ouderschap en opvoeding (Bonnet, 2019).

Behalve factoren in de leefomgeving en eigenschappen van het gezin, zijn er ook ouderfactoren waardoor ouderschap onder druk kan komen te staan en de veiligheid in het geding kan komen. Zo zijn psychische problemen, verslaving of trauma bij de ouder risicofactoren voor kindermishandeling, en ook zelf als kind mishandeld zijn maakt extra kwetsbaar (Bonnet, 2019; van Gameren, 2018). Kindfactoren die stressvol kunnen zijn voor een ouder zijn bijvoorbeeld vroeggeboorte, verstandelijke handicap en gedrags- of ontwikkelingsproblemen van een kind. Dit zijn bekende risicofactoren voor kindermishandeling (idem). Ook in de eerste jaren van een kind is een ouder extra kwetsbaar, zoals al aan de orde kwam.



Er zijn, kortom, diverse verzwarende omstandigheden waardoor ouderschap extra onder druk kan komen te staan. De kans op mishandeling neemt ook nog eens toe wanneer er sprake is van meerdere van dit soort stressoren (Bonnet, 2019; Alink et al., 2018). Ouders die zowel ernstige ouderschapsstress ervaren als stress op andere gebieden, ervaren ernstige gevolgen hiervan op hun gezondheid en hun functioneren, waardoor zij ook weer extra stress kunnen ervaren (Deater-Deckard, 2004). Er ontstaat zo een ingewikkelde kluwen van problemen en stressoren.

### **Een passend alternatief bieden**

Kindermishandeling is voor bijna geen enkele ouder het doel - ouders hebben over het algemeen goede bedoelingen - het is in feite een middel. Verwaarlozing of mishandeling van een kind komt vaker voor bij ouders van wie het ouderschap onder druk staat, door verzwarende factoren in de omgeving, binnen het gezin of bij de ouder of het kind. Vanuit dit perspectief kan kindermishandeling gezien worden als een copingstrategie: een manier van omgaan met een onderliggende, over het algemeen als stressvol ervaren problematiek. Dit legitimeert het schadelijke gedrag niet, maar kan het wel verklaren. Met goede intenties gebruiken ouders - gegeven de omstandigheden - een onwenselijke strategie waardoor veilig, kansrijk en gezond opgroeien belemmerd wordt.

Een taak voor professionals is dan ook om te achterhalen welke omstandigheden een rol spelen. Een belangrijke opgave in het tegengaan en stoppen van kindermishandeling is om vervolgens deze risicofactoren aan te pakken en beschermende factoren te versterken. Maar ook wanneer de omstandigheden niet gemakkelijk (meteen) te verlichten zijn, is het belangrijk om met ouders het gesprek aan te gaan en hen alternatieve copingstrategieën aan te reiken: een alternatief voor geweld of verwaarlozing. Een (tijdelijke) uithuisplaatsing kan een alternatief zijn, bijvoorbeeld wanneer de onveiligheid acuut en zeer ernstig is. Maar dit zal voor de ouder waarschijnlijk ook weer als extra stressvol ervaren worden, dus ook dan moet er gewerkt worden aan het versterken van de ouder en het aanleren van gezonde copingstrategieën.

Bij hulpverlening aan gezinnen waar sprake is van geweld is het noodzakelijk om de hulp af te stemmen op het tempo, de behoeften en de probleemdefinitie van ouders en kinderen (Bonnet 2019; Tierolf, Lünnehan & Steketee, 2014). Aansluiten bij de wensen en behoeften van gezinnen is daarmee een belangrijk aandachtspunt in de aanpak van kindermishandeling. Bij de start van een hulpverleningstraject is het altijd van belang om in kaart te brengen op welke domeinen problemen worden ervaren, zodat aangesloten kan worden op specifieke behoeften (Deković & Bodden, 2019).



### ***Wat willen we nog weten, wat staat ons nog te doen?***

Om kindermishandeling te stoppen is hulp/ondersteuning nodig die erop is gericht om herhaling van geweld en onveiligheid te voorkomen, de negatieve gevolgen ervan te beperken en intergenerationele overdracht te doorbreken. Vanuit het perspectief 'ouderschap onder druk' bekeken, zijn er verschillende vragen die nader onderzocht kunnen worden. De hoofdvraag binnen dit speerpunt is:

*Welke steun hebben gezinnen waar het ouderschap onder druk staat nodig om het ouderschap op een veilige manier vorm te geven, hoe bied je hen een passend alternatief?*

Het gaat dan om vragen als: Hoe worden de schaduwkanten van het ouderschap beter bespreekbaar? Welke steunbronnen hebben gezinnen onder druk, wat zijn beschermende factoren, hoe kun je dit versterken? Wat hebben (aanstaande) professionals nodig om ouders te ondersteunen in hun ouderschap? Wat is de impact van regionale omstandigheden (o.a. aardbevingsgebied, krimpggebied, armoede) op de ervaren druk op het ouderschap? Op welke manier kan binnen hulp aan volwassenen (bijvoorbeeld GGZ, verslavingszorg) aandacht worden besteed aan (het versterken van) het ouderschap? Hoe kunnen ouders ondersteund worden in hun ouderschap om uithuisplaatsing van hun kind te voorkomen of te verkorten? Welke interventies zijn er voorhanden om kindermishandeling te stoppen, en wat mist nog?

## In gesprek gaan

*Alle gelukkige gezinnen lijken op elkaar, ieder ongelukkig gezin is ongelukkig op z'n eigen manier.*

Tolstoj, Anna Karenina

---

Het derde speerpunt van het lectoraat is het gesprek aangaan over (vermoedens van) kindermishandeling. Binnen dit thema vallen drie subthema's: ethische dilemma's, professionele houding en gespreksvaardigheden.

### **Ethische dilemma's**

Uit onderzoek naar gezinnen met meervoudige en complexe problemen komt naar voren dat zij meerdere gezamenlijke kenmerken hebben, die hen onderscheidend maakt van gezinnen uit de algemene Nederlandse bevolking (Deković & Bodden, 2019). Maar binnen de groep zijn ook weer verschillende typen gezinnen te onderscheiden: de gezinnen verschillen onderling ook behoorlijk van elkaar wat betreft aard en ernst van problematiek. De auteurs halen in dit kader bovenstaand citaat van Tolstoj aan. Ook gezinnen waar sprake is van huiselijk geweld en/of kindermishandeling verschillen van elkaar. Geweld komt binnen alle lagen en groeperingen van de bevolking voor (Janssen, Wentzel & Schakenraad, 2019).

Dit betekent in de praktijk dat professionals niet alleen te maken krijgen met cliënten die bijvoorbeeld een andere achtergrond of economische status hebben dan zijzelf, maar ook met hele andere ideeën over opvoeding. Slechts een klein deel van de opvoedsituaties zal helemaal aansluiten bij de eigen norm van de professional. Over een groot deel van de opvoedsituaties zijn de meningen waarschijnlijk verdeeld, maar ze zijn 'niet goed, maar wel goed genoeg' (van Montfoort, 2019). Een klein deel zal overduidelijk 'niet goed genoeg' zijn, namelijk wanneer er sprake is van ernstige onveilige situaties. Maar de scheidslijn tussen wat aanvaardbaar is en wat niet meer, is niet zo duidelijk. In die gevallen kunnen professionals voor een ethisch dilemma komen te staan (idem). Er is dan geen eenduidige legitimatie voor ingrijpen in het gezin (van den Hoven, 2017).

Andere dilemma's waar professionals mee te maken kunnen krijgen zijn bijvoorbeeld angst voor het schaden van de vertrouwensrelatie en de angst om zelf schade op te lopen (van den Hoven, 2017). Mede door de invoering van de nieuwe Meldcode - waarin melden minder vrijblijvend is geworden - kunnen professionals voor dit soort dilemma's komen te staan.

Zij kunnen daardoor weerstand ervaren om het gesprek aan te gaan of om kindermishandeling te melden (Buitink, Ebskamp & Groothoff, 2019). Om handelingsverlegenheid te voorkomen, is het belangrijk te onderzoeken wat ondersteunend is voor (aanstaande) professionals bij dit soort ethische dilemma's.

### **Professionele houding**

Bij praten met ouders over kindermishandeling komt veel kijken, maar met de meeste ouders is het gesprek erover aangaan goed mogelijk (van Gemert, 2019). Het is in een gesprek met een ouder belangrijk dat een professional transparant is over het doel van het gesprek en over de professionele verantwoordelijkheid, en dat de professional werkt aan een veilige samenwerkingsrelatie met de ouder. Een belangrijk uitgangspunt in de samenwerking is dat de professional niet tegenover de ouder terecht komt, maar naast de ouder blijft staan. Daarvoor is het belangrijk contact te maken, transparant en eerlijk te zijn, concrete zorgen te benoemen en open te staan voor het perspectief van de ouder.

Het kan hierin helpend zijn om een onderscheid te maken tussen daad en dader (Janssen, Wentzel & Schakenraad, 2019). Het gedrag van de ouder kan afkeuringswaardig zijn, maar een professional veroordeelt de ouder niet. Dat is eventueel een taak voor politie of justitie. Dit sluit goed aan bij de ervaringen van ouders 'waar het thuis misging' (Bom & Baartman, 2018). Afstandelijkheid, argwaan, vooringenomenheid en onbegrip van een hulpverlener waarden zij niet; zij roemen betrokkenheid, vertrouwen en openheid. Begrip voor de positie van de ouder en de erkenning dat de ouder de ouder is en blijft, is cruciaal, concluderen de auteurs. Gezien de kwetsbaarheid die ouderschap per definitie met zich meebrengt, verdienen ouders barmhartigheid.

Bovendien, als er zorgen zijn over de kinderen en hun opvoeding, betekent dit niet dat de ouder niets goed doet (Meijer, 2018, p. 125). Het kan behulpzaam zijn om in kaart te brengen in welke rollen de ouder ondersteuning nodig heeft, in basisverzorging, in bescherming of wat betreft opvoeding bijvoorbeeld. Maar nog belangrijker is het om ouders te laten zien wat zij al wél goed aanpakken. Ervaringen waarbij de ouder het gevoel krijgt het goed te doen, werken als 'buffer' bij ouderschap onder druk: dit soort ervaringen versterken ouders in hun ouderschap (van der Pas, 2013).

### **Gespreksvaardigheden**

Omdat ouders verantwoordelijk zijn voor het veilig laten opgroeien van hun kind, is het logisch dat veel hulpverlening zich richt op de ouders, maar het is een gemiste kans als kinderen hierin niet gehoord worden (van Gemert, 2019). Maar zowel voor ouders als voor kinderen kan het een hele opgave zijn om hun verhaal te doen. Schaamte, schuld, loyaliteit aan ouders of partner en angst voor de

gevolgen kunnen ouders en kinderen ervan weerhouden het geweld in het gezin openbaar te maken (van Gemert, 2019). Bij zowel ouders als kinderen leeft vaak de angst voor een uithuisplaatsing. Als dit naar gezinnen op een goede manier wordt gecommuniceerd, zou de landelijke tendens om te streven naar minder uithuisplaatsingen tot meer openheid kunnen leiden.

Maar ook wanneer barrières om in gesprek te gaan geen rol (meer) spelen, kan het lastig zijn om juist die steun te krijgen die je nodig hebt als kind/ouder. Zo is emotionele en praktische steun helpend voor ouders die veel ouderschapsstress ervaren, maar dit werkt vooral als dit goed is afgestemd op de specifieke ouder. Precies formuleren wat je wilt en nodig hebt als ouder kan lastig zijn, zeker als je al onder druk staat (Deater-Deckard, 2004). Empathie is hierin volgens parentingstress-deskundige Deater-Deckard (2004) het kernwoord voor een professional: de situatie goed proberen te begrijpen. Kortom, het in kaart brengen van de problemen, de wensen en de behoeften van ouders vraagt de nodige gespreksvaardigheden van professionals.

### ***Wat willen we nog weten, wat staat ons nog te doen?***

De hoofdvraag binnen het speerpunt ‘in gesprek gaan’ is:

*Op welke manier kunnen ouders, kinderen en (aanstaande) professionals gesteund worden om hun ervaringen met, zorgen over of vermoedens van kindermishandeling beter bespreekbaar te maken?*

Verder kunnen we ons, wat betreft het thema ‘in gesprek gaan’, onder andere de volgende vragen stellen: Hoe houd je als professional rekening met diversiteit van ouderschap? Welke ethische dilemma’s komen professionals tegen en wat is helpend om daarmee om te gaan? Hoe kunnen beroepskrachten het beste communiceren met gezinsleden van gezinnen waarin sprake is van geweld? Hoe verwoord je als professionals vroegtijdig jouw zorgen om een gezin? Op welke manier wordt de stem van het kind en de stem van de ouder het beste gehoord in gesprekken over kindermishandeling? Welke gespreksvaardigheden hebben (aankomende) professionals nodig om stap drie van de meldcode (in gesprek gaan met ouders) beter te kunnen uitvoeren? Welke ICT-mogelijkheden (bijvoorbeeld Virtual Reality) kunnen bruikbaar zijn in het trainen van deze gespreksvaardigheden? Wat hebben ouders en kinderen nodig om zonder belemmeringen te kunnen praten over hun ervaringen? Op welke manier kunnen ouders explicieter maken wat hun wensen en behoeften zijn, hoe help je hen problemen in kaart te brengen?

## Integraal werken

Waarom moeilijk doen als het samen kan.

Loesje, van de posters

---

Allesomvattend. Er ontbreekt niks. Zo wordt integraal ook wel gedefinieerd. Meer houvast biedt de definitie zoals onze studenten leren: een goed geregisseerde aanpak met een mix van interventies en activiteiten, gekenmerkt door samenhang, ook in de toepassing van methodieken en middelen (Janssen, Wentzel & Schakenraad, 2019, p. 111). Bij voorkeur is de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling, zo beschrijft dit basisboek, ook een ketenaanpak (er is samenhang tussen de samenwerkingspartners) en een sluitende aanpak (gericht op alle doelgroepen en van preventie tot nazorg). Het lectoraat pakt binnen het naamgebepalende, vierde speerpunt in elk geval graag de volgende thema's op: leren met en van elkaar, en weten wat werkt.

### Leren met en van elkaar

Meer en meer ligt in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling de focus op gezamenlijkheid. De term *samenwerking* komt in de landelijk actieprogramma 'Geweld hoort nergens thuis' maar liefst 46 keer voor (Geweld hoort nergens thuis, 2018). Politici, beleidsmakers en professionals zijn ervan doordrongen dat de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling vraagt om domeinoverstijging. Jeugdzorg, Gezondheidszorg, Schuldhulpverlening, GGZ, Verslavingszorg, Politie, Justitie en nog veel meer partijen kunnen een bijdrage leveren aan het ontwarren van de kluwen van complexe problematiek die doorgaans ten grondslag ligt aan geweld in gezinnen. De samenwerking tussen professionals, bijvoorbeeld van de zorgkant en de justitiële kant, is echter nog niet overal goed tot stand gekomen (idem). Zowel op individueel niveau als op instellingsniveau is de communicatie en uitwisseling nog niet altijd optimaal. Voor een integrale samenwerking tussen professionals vanuit verschillende disciplines is het niet alleen belangrijk dat zij elkaar weten te vinden, maar ook dat zij dezelfde taal spreken, dat zij elkaars werkwijze kennen, dat zij elkaar waarderen en dat ze van elkaar leren. Het lectoraat speelt hierin een faciliterende rol.



### **Weten wat werkt**

Samenwerkingsprogramma's, campagnes, methodieken, actieprogramma's, zowel landelijk, regionaal als lokaal: er gebeurt al heel veel op het terrein van de aanpak van kindermishandeling. Het veld is constant in beweging, terwijl ook het stof van de transformatie van de jeugdhulp nog nauwelijks is neergedaald. Belangrijk is om te blijven onderzoeken hoe professionals dit soort veranderingen ervaren en wat zij vinden van een integrale werkwijze (evaluatieonderzoek). Aankomende professionals kunnen door dit soort onderzoek beter voorbereid worden op integraal werken. Ook is het goed om grip te krijgen op bevorderende en belemmerende factoren in de uitrol van nieuwe inzichten en werkwijzen (implementatieonderzoek). Tenslotte is het belangrijk om met de verschillende netwerkpartners te onderzoeken wat integrale samenwerking oplevert (effectonderzoek). Integraal werken heeft als doel dat de hulpverlening aan gezinnen verbetert en dat er (op termijn) minder kinderen in onveiligheid opgroeien.

### ***Wat willen we nog weten, wat staat ons nog te doen?***

Wat betreft het streven naar een integrale aanpak staat de brede hoofdvraag centraal:

*Hoe creëren we een integrale, effectieve aanpak van kindermishandeling?*

Deelvragen hierbij zijn onder andere: Hoe moet het netwerk worden ingericht om tot een integrale aanpak van kindermishandeling in de Noordelijke regio te komen? Hoe kan een ‘gemeenschappelijke taal’ ontstaan wat betreft een integrale aanpak kindermishandeling, zodat professionals elkaar weten te verstaan? Op welke manier kunnen verschillende netwerkpartners elkaars werkwijze aanvullen en versterken om het gezamenlijke doel (tegengaan en stoppen van kindermishandeling) te bereiken? Wat is (nog meer) nodig om te komen tot een integrale aanpak kindermishandeling? Hoe bereiden we aankomende professionals voor op effectief integraal werken? Welke bevorderende en belemmerende factoren spelen een rol bij de implementatie van nieuwe inzichten, programma’s of methodieken? Hoe ervaren professionals de samenwerking rond kindermishandeling? Is er (op termijn) een effect zichtbaar van nieuwe afspraken en aanpakken zoals de vernieuwde meldcode, het MDA++ en de nieuwe regiovisies ‘Geweld hoort nergens thuis’? Worden gezinnen waarin sprake is van (dreigende) onveiligheid eerder en beter geholpen? Is er (op termijn) minder kindermishandeling?



## Samen voor veilig opgroeien

*Onze opgave is huiselijk geweld en kindermishandeling terug te dringen, de schade ervan te beperken en zo de cirkel van geweld, de overdracht van generatie op generatie, te doorbreken.*

Nationaal Programma 'Geweld hoort nergens thuis', 2018.

---

In een lectoraat komen verschillende perspectieven samen: onderzoek, onderwijs, praktijk en beleid. Daarbij heeft een lectoraat ook een opdracht richting de samenleving, namelijk om kennis toegankelijk te maken voor een breed publiek. Gelukkig sta ik er niet alleen voor, we doen dit samen.

### Onderzoek

Het lectoraat Integrale Aanpak Kindermishandeling voert praktijkgericht onderzoek uit binnen de hierboven gestelde speerpunten. Het lectoraat haalt onderzoeksvragen op uit de praktijk en schrijft in op landelijk en regionale calls, in samenwerking met regionale partijen. De Innovatiewerkplaats Veilig Opgroeien fungeert als kenniskring van het lectoraat, Suzanne Kuik is trekker van deze Innovatiewerkplaats. Verder nemen docentonderzoekers Winette in 't Veld, Marieke Bekkers, Richard Groothoff (allen Academie voor Sociale Studies), Geertjan Emmens (Academie voor Verpleegkunde), Acke Lemstra (Instituut voor Sportstudies), Ninja van der Honing en Annelies Kassenberg (beiden Pedagogische Academie) deel aan de Innovatiewerkplaats Veilig Opgroeien. De innovatiewerkplaats is opdrachtgever voor opdrachten van studenten van verschillende opleidingen en helpt studenten aan externe afstudeeropdrachten en stages bij praktijkpartners. Het streven is om de innovatiewerkplaats uit te bouwen met praktijkpartners en het aantal fte's van docentonderzoekers op termijn (door externe financiering) te vergroten.

### Onderwijs

Het lectoraat is binnen de Hanzehogeschool ingebed binnen het Centre of Expertise Healthy Ageing en valt onder het overkoepelende lectoraat Jeugd, Educatie en Samenleving. Implementatie van onderzoek in het onderwijs is een belangrijk functie van een lectoraat. Professionals van de toekomst worden op deze manier goed voorbereid op het werkveld. Het thema veilig opgroeien is binnen een breed spectrum aan opleidingen relevant, namelijk overal waar jeugdprofessionals worden opgeleid. Dit zijn opleidingen binnen de Academie voor Sociale Studies, de



Pedagogische Academie, de Academie voor Gezondheidsstudies, de Academie voor Verpleegkunde en het Instituut voor Sportstudies. Het lectoraat zet zich in voor het in beeld blijven van het thema kindermishandeling binnen de bestaande curricula van de opleidingen en denkt mee met het borgen van het thema in nieuwe curricula en opleidingen. Studenten kunnen participeren in onderzoek binnen de vier onderzoekslijnen en vanuit het lectoraat worden gastlessen, trainingen en workshops georganiseerd voor studenten en alumni. De Innovatiewerkplaats Veilig Opgroeien biedt deskundigheidsbevordering voor professionals, onder andere op het gebied van gespreksvoering en de vernieuwde meldcode.

### **Praktijk**

Overdracht van opgedane kennis naar het werkveld vindt onder ander plaats door workshops, lezingen en publicaties. Verder ontstaat nieuwe kennis in co-creatie met het werkveld, zoals in het regionale leernetwerk Veilig Opgroeien VONK. Dit leernetwerk is opgezet in samenwerking met Academische Werkplaats C4Youth. Het is gericht op (toekomstige) professionals, met structurele inbreng van jeugdigen en ouders. Kennisdeling is de basis van het lerende netwerk. Door het delen van kennis neemt de waarde ervan toe. Met een lerend netwerk dat op verschillende niveaus inzet op een kwaliteitscyclus van leren en verbeteren, ambieert leernetwerk VONK een structureel proces van kennisaccumulatie op het terrein van positief opgroeien van kinderen in werking te zetten. Met hierbij een speciale focus op veiligheid. Dit leernetwerk zal de komende periode worden bestendigd, en waar mogelijk uitgebreid. Suzanne Kuik, Lucienne van Eijk en Mirjam Wijnja hebben veel werk verzet voor het leernetwerk en zijn hierin onmisbare collega's.

### **Beleid**

Het lectoraat Integrale Aanpak Kindermishandeling wordt mede mogelijk gemaakt door verschillende werkveldpartners, verenigd in een stuurgroep: Gemeente Groningen, Drentse gemeenten, Jeugdbescherming Noord, GGD

Groningen, Elker Jeugdhulp & Onderwijs, Regionale Inkooporganisaties Groninger Gemeenten (RIGG), Lentis, Tinten Welzijnsgroep en Accare. Deze partners bieden niet alleen financiële ondersteuning van het lectoraat, maar geven ook inhoudelijke input, aansturing en inspiratie. Ik wil de stuurgroepleden bij deze hartelijk bedanken voor het in mij gestelde vertrouwen.

### **Ervaringsdeskundigen**

Belangrijke samenwerkingspartners voor het lectoraat zijn ervaringsdeskundigen. Naast wetenschappelijke kennis en professionele kennis is ervaringskennis een belangrijke kennisbron. Het lectoraat streeft ernaar ouders en kinderen die te maken hebben gehad met onveiligheid te bereiken en te betrekken. De kennis die het lectoraat vanuit alle verschillende bronnen verzameld, wordt toegankelijk gemaakt voor een breed publiek door onder andere lezingen, populair wetenschappelijke publicaties, bijdragen aan tijdschriften, blogs en berichten op social media. Het lectoraat draagt bij aan activiteiten in de Week tegen Kindermishandeling.

### **Het lectoraat**

Het lectoraat Integrale Aanpak Kindermishandeling wil een bijdrage leveren aan een geweldloze opvoeding van kinderen en aan het *vaker tegengaan, eerder en beter bespreekbaar maken en sneller stoppen* van kindermishandeling. Deze ambitie sluit aan bij de hierboven beschreven opgave van het Nationaal Programma ‘Geweld hoort nergens thuis’. Het lectoraat pakt vier speerpunten op: de basis versterken en ouders onder druk ondersteunen, door in gesprek te gaan en integraal te werken.

Bij preventie gaat het er niet om dat je met een beschuldigende vinger op zoek gaat naar mogelijke misstanden in gezinnen, maar dat je op tijd en laagdrempelig een handreiking kan doen aan ouders met vragen of beginnende problemen. Ouderschap kan op zich al zorgen voor stress en onzekerheid, omstandigheden in of om het gezin kunnen de stress en de kans op onveiligheid vergroten. De kluiten van complexe en meervoudige problemen is dan soms moeilijk te ontwarren. Open en ondersteunend het gesprek aangaan met ouders in gezinnen waar zorgen zijn over veiligheid, vraagt van professionals dat zij voldoende zijn toegerust. Daarbij moeten zij de ouder een alternatief te bieden hebben. Dat aanbod moet op maat en integraal georganiseerd worden.

We zetten ons in tegen kindermishandeling omdat we doordrongen zijn van het feit dat kinderen het recht hebben om veilig en onbezorgd op te groeien. En omdat ouderschap soms lastig en stressvol kan zijn, verdienen ouders het om gesteund te worden bij de uitdagingen die het met zich mee kan brengen om kinderen gezond, veilig en kansrijk te laten opgroeien. Daar draag ik als lector graag aan bij.

**Zo gezegd, zo gedaan.**

## Bijlage: overzicht projecten en projectideeën

Thema	Project / Idee	Uitvoerders	Status
<b>De basis versterken</b>	Boek voor ouders van jonge kinderen	Susan Ketner Carolien Gravesteijn (lector Ouderschap en Ouderbegeleiding, Hogeschool Leiden)	Verschijnt begin 2020
	Trainingen Meldcode (gecertificeerd)	Marieke Bekkers Winette in 't Veld	Op aanvraag (via Hanze Pro)
	Project 'Textmining voor vroegsignalering van kindermishandeling'	GGD Groningen i.s.m. diverse partner, lectoraat voert evaluatie uit	Subsidie Projectenpool 'Geweld hoor nergens thuis' toegekend, start eind 2019
	Perspectief van ouders en professionals binnen programma 'Kansrijke start met behulp van big data'	Lectoraat	Motivatiefbrief ingediend
	Artikel over signaleren op basisscholen	Suzanne Kuik Annelies Kassenberg Susan Ketner	Afstudeeronderzoeken afgerond, op basis hiervan wordt artikel geschreven
<b>Ouders onder druk ondersteunen</b>	Film 'De schaduwkanten van ouderschap'	VONK (opdrachtgever)	Première: 15 november 2019
	Studieboek over versterken ouderschap voor (aanstaande) professionals die werken met ouders	Innovatiewerkplaats Veilig Opgroeien	Uitgeefplan goedgekeurd door uitgever
	Workshop voor ouders 'Ouderschap onder (werk)druk' bij SKSG	Susan Ketner	7 en 8 oktober, in kader van Healthy Ageing week / Week van de Opvoeding
<b>In gesprek gaan</b>	Training gespreksvaardigheden m.b.v. Virtual Reality	Geertjan Emmens Susan Ketner	Onderzoeksvoorstel en subsidieaanvraag in wording
	Awareness: diverse activiteiten Week tegen Kindermishandeling	Innovatiewerkplaats Veilig Opgroeien, leernetwerk VONK	November 2019
	Onderzoek naar morele afwegingen van Jeugdzorgwerkers	Richard Groothoff	Uitwerking projectidee en verkennen financieringsmogelijkheden
<b>Integraal werken</b>	Leernetwerk VONK, gefinancierd door ZonMw	Susan Ketner Suzanne Kuik Lucienne van Eijk Mirjam Wijnja diverse praktijkpartners	Lopend: 01-09-2018 tot 01-03-2020
	Schulden en Armoede, Evaluatie- en effectiviteitsonderzoek naar integrale en samenlopende interventies	Susan Ketner Annelies Kassenberg Suzanne Kuik	Aanvraag afgewezen bij call Nationale Wetenschapsagenda

Thema	Project / Idee	Uitvoerders	Status
<b>Integraal werken</b>	Onderzoek naar implementatie	Lectoraat	In afstemming met regio-coördinator 'Geweld hoort nergens thuis' Groningen
	Onderzoek naar integraliteit	Lectoraat	In afstemming met regio-coördinator Geweld hoort nergens thuis Drenthe
<b>Algemeen</b>	Opdrachtgeverschap afstudeerders	Innovatiewerkplaats Veilig Opgroeien Werkveldpartners	Lopend
	Bijdragen aan regionale en landelijke congressen, symposia, publiekslezingen	Lectoraat Innovatiewerkplaats Veilig Opgroeien	13 juni 2019: 3Noord, Een goede start is veel werk 7 oktober: Voor de Jeugddag 30 oktober 2019: Gemeente Midden Groningen 15 november 2019: Symposium 'De schaduwkanten van ouderschap' 21 november 2019: Jaarcongres Huiselijk Geweld en Kindermishandeling
	Bijdragen aan internationale congressen en symposia	Lectoraat Innovatiewerkplaats Veilig Opgroeien	Juni 2019: European Association of Schools of Social Work April 2020: European Conference for Social Work Research
	Publicaties/interviews in (vak) tijdschriften	Lectoraat Innovatiewerkplaats Veilig Opgroeien	Juni 2019: Augeo Magazine November 2019: Sozio
	Aandacht voor thema Kindermishandeling in bestaande en nieuwe curricula/opleidingen Hanzehogeschool	Winette in 't Veld (Sociale Studies) Marieke Bekkers (Sociale Studies) Acke Lemstra (Sportstudies) Ninja van der Honing (Pabo) Geertjan Emmens (Verpleegkunde)	Lopend

## Bronnen

Alink, L., Pevo, M., Berkel, van S., Linting, M., Klein Velderman, M. & Pannebakker, F. (2018). *NPM 2017: Nationale Prevalentiestudie Mishandeling van Kinderen en Jeugdigen*. Leiden: Universiteit Leiden/TNO.

Beek, K. van, Steketee, M., Doorn, L. van & Ham, M., (2017). *Kindermishandeling, een wicked problem*. In: Beek, K. van, Steketee, M., Doorn, L. van & Ham, M., (red.), *1 op de 4. Kindermishandeling, een publiek probleem*. Amsterdam: Van Gennep.

Bom, P., & Baartman, H. (2018). *Als het thuis misgaat. Verhalen van ouders*. Oud-Turnhout: Gompel & Svacina.

Bonnet, R., (2019). *De Kleine Gids Kindermishandeling. Achtergronden, kenmerken en handelen* (Vijfde druk). Venlo: Schulinck.

Buitink, J., Ebskamp, J. & Groothoff, R. (2019). *Moresprudentie. Ethiek en beroepscode in het sociaal werk* (tweede druk). Amersfoort: ThiemmeMeulenhoff.

Deater-Deckard, K. (2004). *Parenting Stress*. New Haven / Londen: Yale University Press.

Deković, M. & Bodden, D. (2019). *Gezinnen met meervoudige en complexe problematiek: kenmerken en verschillende typen*. In: Knot-Dickscheit, J. & Knorth, E.J. (red.), *Gezinnen met meervoudige en complexe problemen. Theorie en praktijk*. Rotterdam: Lemniscaat.

Distelbrink, M. & Ketner, S. (2011). 'Vaderschap is geen playstation'. *Vaderschap versterken bij Afro-Caribische mannen. Pedagogiek, Jaargang, 21, Nr. 1, 53-67*

Eijk, L.M. van, Verhage, V., Noordik, F.W., Reijneveld, S.A., Knorth, E.H. (2013). *TakeCare provincie Groningen. Een onderzoek naar kenmerken van jeugdigen en hun ouders in relatie tot de geboden zorg*. Groningen: UMCG/RuG.

Gameren, S. van, (2019). *Preventie van kindermishandeling. Wie doet wat?* Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Gemert, M. van, (2019). *Praktijkboek praten met kinderen over kindermishandeling*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Geweld hoort nergens thuis. *Aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling* (2018). Den Haag: ministeries VWS en JenV, VNG.

Hogeschool Leiden, lectoraat Ouderschap en Ouderbegeleiding. (2019). Verantwoordingsrapport Leuker voor later. Gedownload van: <https://www.hsleiden.nl/ouderschap-en-ouderbegeleiding/publicaties/index>

Hoven, M. van den (2017). Over aanpakken, melden, ingrijpen en niets doen. De ethische dilemma's van de professional. In: Beek, K. van, Steketee, M., Doorn, L. van & Ham, M., (red.), 1 op de 4. *Kindermishandeling, een publiek probleem*. Amsterdam: Van Gennep.

Janssen, H., Wentzel, W., & Schakenraad, W. (2019). *Basisboek Huiselijk Geweld. Signaleren - melden - aanpakken. (Vierde, herziene druk)*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.

Meijer, Y. (2018). *Kiekeboem. Hulp aan het jonge kind dat opgroeit in stress en geweld*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.

Montfoort, A. van, (2019). *Professionele oordeelsvorming in het sociaal domein*. Woerden: Uitgeverij de viervensters.

Pas, A. van der. (2013). *Handboek methodische ouderbegeleiding: opvoedproblemen nader verklaard*. Amsterdam: SWP Publishers.

Pieterse, J.J., (1976), *Kindermishandeling: opsporing en preventie*. Medisch Contact, Jaargang 31, nummer 22, 20-31.

Speetjens, P., Thielen, F., ten Have, M., de Graaf, R. & Smit, F. (2016). *Kindermishandeling: economische gevolgen op lange termijn*. Tijdschrift voor psychiatrie, Jaargang 58, 706-711.

Spruijt, R., Kassenberg, A., Petri, D., Tuinstra, J. & Doornenbal, J. (2019). *Algemeen werkzame factoren in groepsgerichte opvoedsteun: Ervaringen van ouders, vrijwilligers en jeugdprofessionals*. Ingestuurd voor publicatie.

Tierolf, B., Lünnevan, K.D. & Steketee, M.J. (2014). *Doorbreken geweldpatroon vraagt om gespecialiseerde hulp. Onderzoek naar effectiviteit van de aanpak huiselijk geweld in de G4*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Vink, R., Wolff, M. de, Broerse, A. & Kamphuis, M. (2016). *Richtlijn Kindermishandeling voor jeugdhulp en jeugdbescherming*. Leiden: TNO.





Onze stuurgroeppartners

accare 

elker

GGD  
Groningen

Gemeente  
Groningen



JEUGBESCHERMING NOORD

Lentis

RIGG

Regionale Inkooporganisatie Groninger Gemeenten



Tinten

VDG



## Samen voor veilig opgroeien

### De koers van het lectoraat Integrale Aanpak Kindermishandeling

Ingrijpen. De kop indrukken. Een vuist maken tegen. De handen ineen slaan tegen. Verslaan. Bestrijden. We willen zo graag dat geweld in gezinnen stopt, dat we ons nauwelijks realiseren dat we vaak dit soort gewelddadige termen gebruiken wanneer we schrijven of spreken over het stoppen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Het lectoraat Integrale Aanpak Kindermishandeling wil een andere koers inslaan. Binnen het brede thema 'Integrale aanpak kindermishandeling' focust het lectoraat op twee inhoudelijke speerpunten: de basis versterken (empowerment van de gemeenschap) en ouders onder druk ondersteunen (empowerment van het individu). Naast deze twee inhoudelijke speerpunten richt het lectoraat zich op twee speerpunten die betrekking hebben op professionele vaardigheden: in gesprek gaan over (vermoedens van) kindermishandeling en integraal werken. Het lectoraat wil zo een bijdrage leveren aan een geweldloze opvoeding van kinderen en aan het vaker tegengaan, eerder en beter bespreekbaar maken en sneller stoppen van kindermishandeling.



Healthy Ageing